

КІНОТЕАТР — громадська споруда, призначена для демонстрації кінофільмів. Наприкінці 19 ст. К. розміщували у пристосов. під-вал. приміщеннях на центр. вулицях. Зокрема К. підвал. типу діяли у Харкові, Києві, Катеринославі (нині Дніпропетровськ), Одесі. Після низки пожеж їхні розташування в підвалах заборонено місц. міськими управами. Уперше споруджено будівлю спеціально під К. 1912 у Києві на Хрещатику (арх. В. Риков; належав А. Шанцеру). Типол. риси К. інтенсивно почали формуватися у 1930-х рр. у зв'язку з появою звук. кіно під впливом театр. споруд: у залі для глядачів влаштовували балкони, передбачалися гардероб і буфет, у фойє грав естрад. оркестр, солісти виконували пісні. З застосуванням таких складових 1932 збудовано К. «Жовтень» на Подолі у Києві (арх. В. Риков). Водночас у центрах міст почали споруджувати двозал. (ім. М. Щорса на Театрал. площі у Чернігові; 1937, арх. П. Савич) і тризал. (ім. Т. Шевченка на вул. Артема у Києві; 1934–37, арх. Л. Теплицький) К. Новації в обслуговуванні глядачів втілено у буд-ві К. «Стахановець» на 800 місць у м. Кадіївка (нині Стаханов Луган. обл.; 1937, арх. М. Карпенко). Його споруджено в міському парку на природ. схилі, що забезпечило хорошу видимість екрану, а прохід між рядами в 1 м і розсіяне освітлення дало можливість демонструвати безперервно одну картину протягом дня. Знач. подією в культур. житті повоєн. Києва стало зведення тризал. К. «Київ» (1952, арх. О. Тацій, П. Жилицький, В. Чуприна, інж. В.

Захарченко). К. мають чітко заплановані заповнення та евакуацію глядачів. При відбудові зруйнов. під час 2-ї світової війни міст набуло поширення зведення невеликих, вбудованих у перші поверхи житл. будинків К. У період боротьби з архіт. надмірностями розроблені та стали обов'язковими для впровадження лише типові К. на 200, 300 і 500 місць. За рахунок ліквідації касового вестибюля було досягнуте здешевлення будівництва. Однак його відсутність знизила експлуатац. якості К. У 1980-х рр. споруджено К. «Сатурн» на 1200 місць у м. Ялта (нині АР Крим; 1980, арх. В. Степанов), «Київська Русь» на 1600 і 300 місць у Києві (1983, арх. В. Басенко, А. Таєнчук), «Космос» на 1000 місць у Дніпропетровську (1989, арх. Є. Яшунський). Загалом у СРСР кінематограф як один з видів мист. пропаганди набув особливо бурхливого розвитку. Мережа К. і кіноустановок охопила практичну більшість насел. пунктів, включаючи с-ща та села. Наприкінці 1980-х — у 1990-х рр. навпаки відбувалося масове закриття або перепрофілювання, а нерідко й занедбання та руйнації К. Чинниками, які остаточно зруйнували нац. кіномережу, стали потреба переобладнання К. до сучас. тех. вимог і необхідність показу винятково ліценз. кіно. Якщо в Києві, а також Дніпропетровську, Донецьку, Одесі, Харкові, Львові, Хмельницькому, Чернівцях та ін. після 2000 знайшлися інвестори, які викупили старі К. з метою їхнього подальшого перезапуску, то у малих містах, райцентрах вони, як і раніше, масово закривалися.

С. К. Кілессо

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Кінотеатр / С. К. Кілессо // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-6947>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).